

TÜRK-İŞ'İN POLİTİK YÖNÜ

Av. Orhan APAYDIN

Ülkemizde en güçlü ve temsil kabiliyeti en fazla işçi örgütü olmak vasfını devam ettiren Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) nun toplumcu devlet düzeni ile ilgili inanç ve görüşleri, daha somut bir ifade ile siyasî partiler karşısında veya yanında tutum ve davranışları, özellikle toplumcu fikir akımlarının serbestçe tartışılmaya başlandığı, toplumcu partilerin yer aldığı bugünkü siyasal ortamda aktüel bir konu durumundadır.

I — Konuya girmeden önce, Türk-İş'in kuruluşundan bugüne kadar geçirdiği evremi ana çizgileri ile belirtmek faydalı olacaktır :

Türkiye'de İşçi Sendikalarının bir konfederasyon bünyesinde örgütlenmeleri fikri, sendikalaşma hareketi ile hemen hemen aynı zamanlara rastlamaktadır. Gerçekten Türk sendikacılığının, daha önceki tarihlerde teşkilatlanma teşebbüsleri bir tarafa bırakıldığı takdirde, 5018 sayılı sendikalar Kanununun yürürlüğe girdiği 1947 yılında başladığı genellikle kabul edilmektedir. Sendikalar Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra İşçi Sendikaları zamanın politik ortamının da etkisi ile, hızla kurulmaya başlanmış ve sendikalaşma hareketi ile birlikte, Konfederasyon fikri ortaya çıkmıştır. Nitekim, 31.7.1952 tarihinde, konumuzu teşkil eden konfederasyon, Türk İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) adı altında resmen kurulmuştur.

Türk-İş, kuruluş tarihi olan 1952 yılından Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) nun kurulduğu 12 Şubat 1967 tarihine kadar, bir iki önemsiz teşebbüs nazara alınmadığı takdirde, ülkemizdeki çeşitli politik dalgalanmalara, ihtilâl yolu ile değişikliğine rağmen, tek konfederasyon olarak kalmıştır.

Kuruluş ve örgütlenme bakımından Türk-İş, 27 Mayıs 1960 tarihine kadar, ancak varlığını koruma çabası içinde kalmıştır, denebilir. Üyelerinden aidat alamayan, Milletlerarası örgütlere üye olmak imkânından yoksun bulunan Türk-İş, yöneticilerinin 600 Türk lirası miktarındaki aylıklarını ve hattâ Ankara'da Akay sokağındaki merkezinin kirasını ödeyememek durumunda kalmış, malî güçsüzlük örgüt olarak yayılmasını ve güçlenmesini tamamen önlemiştir.

27 Mayıs İhtilâlini müteakip ise, ihtilâlcilerin sendikalara karşı olumlu davranışları ile Türk-İş hızla gelişmeye başlamıştır. Gerçekten, ihtilâlden hemen birkaç gün sonra, Hükümet Türk-İş'in, Milletlerarası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonuna (İCFTU) üye olmasına müsaade etmiş ve 1961 Anayasası da sendika, toplu sözleşme ve grev haklarını, temel haklar olarak işçilere tanımıştır. 1961 Ekim seçimlerinden sonra teşekkül eden siyasî iktidarların ve özellikle zamanın Çalışma Bakanının sendikacılığa karşı gösterdiği yakın ilgi, Türk-İş'in durumunu hızla kuvvetlendirmiş, 274 sayılı Sendikalar, 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunlarının yürürlüğe girmesinden sonra ise Türk-İş, bir iki yıl içinde, toplum hayatımızda Türk İşçi hareketi yönünden hatırı sayılır bir güç haline gelmiştir.

Yukarıda ana çizgileri ile belirttiğimiz evrim bakımından Türk-İş'in politik yönünü, kuruluşundan 27 Mayıs 1960'a kadar olan dönem ile, bu tarihten sonraki dönem olmak üzere iki safhada incelemek gerekmektedir. 27 Mayıs devrimine kadar süren dönem içinde, politik ortam, Türk-İş'e, belirli toplumsal görüşleri savunmak, toplum ve kamu hayatına bu görüşler açısından etkide bulunmak imkânını vermemiştir. Konfederasyon bu dönemde daha çok, siyasî iktidar ve partiler karşısında bağımsızlığını koruma çabası içinde kalmıştır. Bu sebeple, Türk-İş'in politik yönü ancak, 27 Mayıs devriminden sonraki dönemde fikir ve eylem alanında belirlemektedir.

II — Konunun Türk pozitif hukuku ve Türk-İş'in Ana Tüzüğü bakımından tetkiki :

I — Türk-İş, 274 sayılı Sendikalar Kanununa bağlı bir işçi örgütüdür. Sendikalar Kanununda ise, işçi örgütlerinin amaçları ve politik faaliyetin sınırları tesbit edilmiştir.

Türk-İş' de bir işçi kuruluşu olarak, amaç ve faaliyet bakımından kanunlardaki sınırlamalara tabiatıyla bağlı bulunmaktadır. Sendikalar Kanununda, geniş anlamda siyasî faaliyette bulunmak sendikal kuruluş-

lara yasaklanmıştır. Ancak, 274 sayılı Kanununun 16 ncı maddesinde, yasak siyasî faaliyetler tesbit edilmek suretiyle, siyasî faaliyet sınırlandırılmıştır. Bu hükme göre, Türk-İş, siyasî partilerden veya onlara bağlı teşekküllerden herhangi bir surette maddî yardım kabul edemez ve onlara maddî yardımda bulunamaz ve onların teşkilâtı içerisinde yer alamaz. Türk-İş, bir siyasî partinin ismini de kullanamaz. Örneğin (X partisi Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu - Türk-İş) ismi kanuna aykırı olur.

Dar anlamı ile politika, "Toplum ve Devlet düzeni ve kamu faaliyetlerine Parlâmento ve mahallî idareler seçimleri yolu ile ve belli görüşler yönünden yönetmek, denetlemek ve etkilemek" şeklinde tarif edilebilir. Bu faaliyet Siyasî Partiler Kanununa göre tüzel kişiler bakımından siyasî partilerin tekelindedir. Türk-İş'in bu anlamda da politik faaliyette bulunması, örneğin Parlâmento ve mahallî idareler seçimlerine girilmesi bu organlarda temsil edilebilmesi kanunen mümkün değildir.

Kanunun işaret ettiğimiz hükümlerine göre, Türk-İş'in sayılan yasaklar dışında siyasî faaliyette bulunma yetkisine kimsenin itirazı yoktur.

Şu halde Türk-İş'in Toplum ve Devlet düzeni hakkında belli görüşlerinin olması (örneğin Türk-İş, toplumcu bir devlet görüşünü savunabilir), bu görüşlerini statüsünde açıklaması, çeşitli yollarla savunması ve yayması (etkilemesi), görüşlerine uygun bir siyasî partiyi desteklemesi, üyelerini programını tasvip ettiği bir siyasî partiye oy vermeğe çağırması, görüşlerine uygun bulduğu adayları desteklemesi, mevzuatımıza göre mümkündür.

2 — Gerçekten, Türk-İş Ana Tüzüğü'nün 3 üncü maddesinde, kanun hükümleri çerçevesinde, siyasal doktrinler ve akımlardan hangilerinin karşısında olduğunu belirtmekte, ancak hangi siyasal görüşü tasvip ettiğini kesinlikle açıklamamaktadır.

Türk-İş Ana Tüzüğü'nün 3 üncü maddesine göre, Türk-İş, siyasal doktrinlerden komünizmin karşısındadır. Hattâ Komünizmle mücadele etmeyi görev saydığını belirtmektedir. Şu halde, Türk-İş'in beliren bir yönü anti-komünist olmasıdır. Ülkemizde komünizm anlayışı, genellikle bilimsel ve entellektüel bir anlayışı ifade etmemekte, sosyal demokrasinin ve demokratik sosyalizmin savunulmasının da komünistlikle karıştırılmakta olduğu bilinen bir gerçektir. Şu halde Türk-İş'in anti-komünist anlayışı neyi ifade etmektedir? Türk-İş tüzüğünde resmen belirttiği bu görüşle politik yönü itibarıyla dünya sendikacılık ve işçi ha-

reketterinin dayandığı felsefeden hangisini temsil etmektedir? Ana tüzük maddesinde bizim anladığımız mâna, Türk-İş'in işçi sınıfının ihtilâl yolu ile iktidarı alması ve proletarya diktatörlüğü yolu ile komünist toplumun teşekkül ettirilmesi şeklindeki doktrinin karşısında olduğudur. Türk-İş tüzüğü Anayasa ilkelerini savunmakta ve bu ilkeler demokratik yollarla (Seçimle) işçi sınıfının iktidara gelmesi ve Anayasaya uygun olarak üretim araçlarının toplumun malı yapılması, başka bir ifade ile demokratik sosyalizm görüşünün savunulması ve bu şekilde bir toplum düzeninin gerçekleştirilmesine imkân vermektedir. Türk-İş tüzüğünde demokratik sosyalizme karşı bir görüş, daha doğrusu, kapitalist sistemin savunulması şeklinde bir anlayış yer almamaktadır. Şu halde, Türk-İş statü itibarıyla, AFL, CIO ve Birleşik Devletler Ticaret Odası arasında akdedilen 28 Mart 1945 tarihli anlaşma ile kapitalist sistemi açıkça savunan, "Balık için su ne kadar gerekli ise, bir sendikacılık için de kapitalizm o kadar gereklidir" sözünde ifadesini bulan Amerikan sendikacılık anlayış ve felsefesini temsil etmemektedir. Biraz sonra açıklayacağımız ve Türk-İş genel kurullarında kabul olunan çalışma raporu şeklindeki dökümanlar bu anlayışın aksine görüşleri ifade etmektedirler. Sonuç olarak Türk-İş kuruluş statüsü bakımından, anarşist ve ihtilâlcî sosyalist görüşlerin karşısındadır. Ancak demokratik sosyalizme, işçi sınıfının demokratik yollarla iktidara gelmesine ve bu yollarla üretim araçlarının toplumun malı olduğu bir devlet düzenine karşı değildir. Statüde kapitalist bir toplum düzeninin savunulması da yapılmamaktadır.

III — Eylem alanında Türk-İş'in politik yönü :

1 — Partiler üstü politika :

Türk-İş Ana Tüzüğü'nün üçüncü maddesinin iki numaralı bendinde "Türk-İş İcra ve Yönetim kurulu ile Türk-İş'e bağlı teşekküllerin yetkili birer temsilcilerinin iştiraki ile meydana gelecek kurulun ortak kararı olmadıkça, siyasî partilere ve onlara bağlı teşekküllere karşı mutlak bağımsızlığını korumayı ve partiler üstü üstü politika gütmeyi amaç bilir".

Bu hükümden çıkan anlam şudur : Türk-İş, statüsü gereğince kendi görüşüne uygun bulunduğu bir siyasî partiyi benimseyebilir. Yetkili organ karar verdiği takdirde bir siyasî partiyi destekleyebilir ve seçimlerde beğendiği, desteklediği siyasî partiye oy vermesi için üyelerine tesir edebilir.

Yetkili organın kararı olmadığı takdirde ise, Türk-İş siyasî partilere karşı bağımsız olarak ve partiler üstü politika güdecektir.

Bugüne kadar Türk-İş siyasî partilere karşı bağımsızlığını muhafaza etmiştir ve tüzükteki deyimi ile "partiler üstü politika" gütmüştür. Özellikle Türk işçi sınıfını temsil ettiğini programında belirten ve sosyalist bir hüviyete sahip bulunan Türkiye İşçi Partisinin kurulmasından sonra bu politika tenkitlere uğramış, Türk-İş'in menfaatlerini savunduğu kitlenin temsil edildiği bu partiyi desteklememesi Türk toplumcuları tarafından şiddetle yerilmiştir.

Türk-İş'in takip ettiği siyasî partilere karşı bağımsızlık politikasının leh ve aleyhinde fikir ileri sürülmesi mümkündür. Ancak konuyu Türk işçi sınıfının (Bilinçlenme) durumu ile toplumun politik ortamı açısından ele almak zorunlu bulunmaktadır.

Önce, "partiler üstü politika" deyimi üzerinde durmak gerekir. Bu deyim, Türk-İş'in Devlet başkanlığı gibi partiler üstünde bir kuvvet mi olduğunu ifade etmektedir? Deyimi bu anlamda kabul etmek şüphesiz mümkün değildir. "Partiler üstü politika" deyimi "Fransızların Amiens yasasında belirttikleri bağımsızlık anlayışının bir başka türlü ifadesi olabileceği gibi, Batı Almanya İşçi Sendikaları Konfederasyonunun (DGB) siyasî partilere karşı tutumuna da benzemektedir.

Türk-İş'in deyimiyle "partiler üstü" gerçeğe uygun deyimle "partilere bağlı olmayan, bağımsız" politika toplumun ve işçi sınıfının yararına mıdır? Daha doğrusu bugünkü politik ortamın zorunluğu sonucu mudur?

Konu, Türk-İş'in VI ncı Genel Kurulunda tartışılmıştır. Türk-İş Başkanı bu tartışma sırasında, "Ey işçiler şu partiyi destekliyeceksiniz" dendiği takdirde, işçilerin aksine hareketlerinin muhtemel olduğunu imâ ederek "henüz o kuvvete gelmedik" demek suretiyle, bu noktada henüz bilinçlenilmediğini ileri sürmektedir. Bu gerekçenin aksini iddia etmek kanaatimizce de mümkün değildir. Maamafih, bu görüş, Türkiye'ye de özgü sayılmamalıdır. İşçi sınıfının bilinçlenme bakımından çok ileride bulunduğu Avrupa ülkelerinde bile, sendikacıların büyük bir çoğunluğu, siyasî partilere bağlılığın, sendikacılığı parçaladığı veya parçalayacağı endişesi içindedirler (Traté de Droit de Travail, Paul Durand, Paris, 1956, Sh. 472, 3 no. lu dip notu).

Kaldı ki, Türk-İş, henüz güçlenme çabası içinde bir örgüttür. Siyasî partilerden birine bağlılık, başka siyasî görüşte olan teşekküllerin ayrıl-

ması ve bu suretle parçalanma sonucunu yaratabilir. Ancak, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un gene VI ncı kongrede "Türkiye'de hiç bir zaman işçiler bir siyasî parti etrafında toplanmayacaklardır, demek istemiyorum fakat Türkiye'nin şartları, sendikaları partiler üstü bir politika takip etmeğe zorlamaktadır" demek suretiyle ileriye matuf amaçla bugünkü gerçeklerin yarattığı durumu açıkça ifade etmektedir. (Orhan Tuna, Türk-İş, VI ncı Genel Kurul İcra ve Yönetim Kurulları Çalışma Raporları tenkit ve tahlili, İktisat Fakültesi Mecmuasından ayrı baskı, 1966, sh. 26).

2 — Baskı grubu olarak Türk-İş :

Türk-İş bugün siyasî partilere karşı bağımsız bir politika gütmektedir. Ancak bu, politika yapmamak demek değildir. Türk-İş temsil ettiği işçi sınıfının gücüne dayanarak, baskı grubu "Pressure group" metodu ile politik faaliyetini sürdürmek istemektedir. (Türk-İş, 7 nci Genel Kurul Çalışma Raporu, sh. 80 ve müt.)

Gerçekten Türk-İş, 1965 seçimlerinde faaliyetlerini tasvip etmediği milletvekili ve senatörlerin tekrar seçilmemesi için kampanyaya girerek "baskı grubu" gücünü göstermek istemiştir. İşçi menfaatinin ilgilendiren bir çok konularda da, Hükümetler ve Parlâmento üzerinde baskı metodunu kullanmış ve çok defa da olumlu sonuçlar elde etmiştir. Özellikle 274 ve 275 sayılı Kanunların tedvininde, Türk-İş'in Parlâmento üyeleri üzerinde baskısı açıkça müşahade edilmiştir.

3 — Belirli sosyal ve ekonomik görüşler :

Türk-İş'in son yıllarda Genel Kurullara sunduğu Çalışma Raporları, sosyal ve ekonomik görüşlerini belirtmektedir. Genel Kurullarda kabul edilen, bu suretle Türk-İş'in resmî görüşü sayılabilecek bu raporlarda başlıca şu görüşler ileri sürülmüştür :

a) Toprak reformu :

Raporlarda genellikle ülkemizde (Solda) sayılan siyasî partilerin programlarına aldıkları "Toprak reformu" görüşü savunulmaktadır.

b) Dış ticaretin devletleştirilmesi :

Toplumcu bir görüşün ifadesi olan dış ticaretin devletleştirilmesi bir doktrine dayanmasa dahi, Türk-İş raporlarında yer almış, Genel Kurullarca onaylanmıştır.

c) Türk-İş emredici hedefleri kapsayan bir plânlı kalkınma görüşünün de savunucusu olmuştur.

d) Vergi politikasında sosyal adalet esaslarını savunması, proleter sınıfı ezen verg sisteminin tenkidi, Türk-İş'in resmî görüşleri arasındadır.

4 — *Anti-emperyalist politika :*

Türk-İş, öğrenci örgütleri ile birlikte "anti-emperyalist" kampanyaya girişmiş, yer üstü ve yeraltı servetlerinin millileştirilmesi tezinin savunucusu olmuştur.

S o n u ç :

Türk-İş'in açıklamaya çalıştığımız politik yönünü temsil ettiği işçi sınıfının "bilinç" durumu, toplumun politik ortamı ve Türk sendikacılığının tutunma ve güçlenme döneminin henüz yaşamakta olması gibi şartlar tâyin ve tesbit etmektedir. Şartlardaki değişiklik bu yönde de değişikliği derhal getirebilir. Türk-İş'in bugün için pragmatik bir siyasî görüşe bağlı olması, belki de değişik şartlarda yaşama imkânını yaratan bir âmil olacaktır.